

„Kihajtá őket a templomból”?

(Márk 11,15-19)

(15)⁶⁵⁶ [Miután] megérkeztek Jeruzsálembe, és bement a templomba, elkezdte kiutasítani azokat, akik eladtak és akik vásároltak a templomban⁶⁵⁷, és feldöntötte a pénzváltók asztalait meg a galambárusok

656 Lehetetlen itt akár csak vázlatosan is bemutatnunk azoknak a problémáknak, ill. megoldási kísérleteknek a tömegét, amelyek ezzel a szakasszal kapcsolatosan eddig megfogalmazódtak, ezért arra szorítkozunk, hogy előbb rámutassunk néhány vitathatatlan látszó tényre, majd összegezzük kutatásaink pillanatnyi eredményét.

1) a) Csak beszámoló-töredékek állnak rendelkezésünkre, és ezek is magukon viselik az áthagyományozás minden bonyodalmát, kuszaságát és túlzását. Mindenesetre az értelmezésbe be kell vonnunk a János-evangélium szövegét is (2,13-17). b) Csak a rendkívül problematikus János-szöveg tud *korbácsról*, és esetleg az emberek ellen is alkalmazott erőszakról. c) Csak János mondja, hogy Jézus „kidobott mindenkit a templomból”, a szinoptikusok szerint „elkezdte kidobni/kidobta azokat, akik a templomban adtak-vettek”. d) Sem a kereskedők, sem a főpapság szolgálatában álló templomrendőrség, sem a római helyőrség, sem a tömeg *nem avatkozott közbe*, pedig mindegyiknek meg lehetett volna rá a maga oka. e) A templom (erőszakos) „megtisztítását” *nem hozták fel vádként* Jézus „perében”, holott a templom „lerombolásának” vádját igen (14,58; 15,29; vö. Jn 2,19; Jn 4,21.23). f) A szellemi és hatalmi elit számon kérte Jézustól, amit a templom „megtisztítása” során mondott és tett (11,28; Jn 2,18). g) Az összes kereskedőket és állatokat, sőt a vásárlókat is („akik... vásároltak a templomban”) kiűzni a templomból gyakorlatilag *fizikai lehetetlenség* lett volna. h) Mk 7,1-23 és Mt 5,23-24 fényében nem feltételezhetjük Jézusról, hogy a templom *kultikus tisztasága* iránti, a farizeusokénál is nagyobb buzgalma vezette volna fellépésében. i) A kritikus „kidob” (*ekballein*) ige összes előfordulásait megvizsgálva állíthatjuk, hogy ez csak a legkritikább esetben jelent erőszakos, vagy annak mondható magatartást (Mk 12,6; Lk 4,29; Jn 9,34), egyébként pedig sokjelentésű szó, főképpen a „démonok kidobására/kiűzésére” vonatkozik (rengeteg helyen), de van olyan értelme is, hogy „elövesz” (Mt 12,35; 13,52; Lk 10,35), „állatokat kienged” (Jn 10,4), „elküld, kiküld” (Mk 1,43; Mt 9,25), sőt kétszer teljesen pozitív értelemben Isten (Lk 10,2), ill. Isten Lelke az alanya (Mk 1,12; vö. Mt 12,28; Lk 11,20); van aztán még egy, gyakran előforduló és az itteni szövegösszefüggésbe pontosan beleillő (valamint a 16. versbeli „nem engedélyezéssel” összhangban lévő!) jelentése: „elvet, elutasít, kiutasít” (Mk 9,47; Lk 6,22.42; 13,28; Jn 6,37; 12,31). j) *Nyelvtanilag* nem igazolható, hogy János szövegében a kötelekből font korbács használata az emberekre és az állatokra is vonatkozik, ellenkezőleg: meggyőzően alátámasztható, hogy „a juhokat is, meg az ökröket is” (*te... kai...*) az előző félmondatban található „mindenkit/mindeneket” (*pantasz*) értelmezése, *kifejtése*, tehát a korbácsos „kidobás” csak az állatokra vonatkozik. k) A korbács valóban helyénvaló lehet állatok tényleges vagy jelképes hajtásának (nem feltétlenül *kihajtásának*) eszközeként. l) Jézusról feltételezhetjük, hogy nemcsak maga nem alkalmazott erőszakot, hanem olyasmit sem tett, ami *másokat* erre ösztönözhetett volna (pl. a pénzváltók asztalainak felborogatása; még a „legerőszakosabb” leírást adó János is azt mondja: „A galambárusokhoz pedig így szólt: Vigyék el ezeket innét”).

2) Olyan történést kell feltételeznünk, amely tetteiben is megnyilvánuló *látványos rendzavarás* volt, de semmiféle nagyobb csődületet, tömegjelenetet nem váltott ki (vö. „meghallották”, 662. láb.j!), és nem jelentette fizikai erőszak alkalmazását emberekkel szemben, sőt valószínűleg állatokkal szemben sem. *Konkrétan* a következőképpen gondolhatjuk el: Jézus felszólította a *templomban*, nevezetesen a *templomudvaron* árusító és vásárló embereket, hogy hagyják abba ezt a tevékenységet, és vigyék el onnét állataikat; ehhez fűzte hozzá tanítását (Jn 2,16b), és jelképesen, vagy szavainak tényleges nyomatékosításául (az állatok vezetésére szolgáló kötelekből font) korbáccsal az állatok *felé* sújtott, vagy éppen csak megcsattogtatta azt. Ezt megelőzte, kísérte vagy követte másik, az „eszközvitelre” vonatkozó tiltása és ahhoz kapcsolódó tanítása (Mk 11,17).

657 Értelmszerűen ide kell beszúrni: „*Ne tegyétek Atyám házát üzletközponttá! (Jn 2,16b) Nincs-e megírva, hogy »az én házamat a kérés házának nevezik majd minden nép számára«?*” – Semmi fogódzópont sincs annak feltételezéséhez, hogy Jézus az üzleteléssel kapcsolatos csalásokat akarta volna elítélni. Csupán a templom(udvar)on kívülre szorítani a kereskedést, nem lett volna értelme, főleg ezzel a módszerrel. A 656. láb.j. 1h) pontjában már kizártuk Jézus „kultikus tisztaság iránti buzgóságának” lehetőségét. Ha csak morálisan vagy kultikusan megreformálni/megtisztítani akarta volna a templomi áldozatbemutatót, ehhez joga lett volna, mint minden törvényhű rabbinak, a vallási hatóság azonban olyan rettenetesnek értékelte eljárását, hogy felhatalmazásának bizonyítékát követelte (11,28).

székeit⁶⁵⁸, (16) és nem engedte, hogy valaki [valamilyen] eszközt vigyen keresztül a templomon.⁶⁵⁹ (17) Aztán tanított, és ezt mondta nekik: „*Nincs-e megírva, hogy »az én házamat a kérés / az imádkozás⁶⁶⁰ házána nevezik majd minden nép számára?« Ti viszont terroristák búvóhelyévé tettétek.*”⁶⁶¹ (18) Meghallowták [ezt] a főpapok és az írástudók, és keresték [a módját], hogyan pusztíthatnák el őt: féltek ugyanis tőle, ugyanis az egész tömeg megdöbbsent tanításán.⁶⁶² (19) Amikor este lett, kimentek a városon kívülre.⁶⁶³

Egyetlen értelmes magyarázat marad: Jézus nem megtisztítani, hanem *megszüntetni* akarta az áldozati állatokkal folytatott kereskedést (és a részben ennek szolgálatában álló pénzváltást). Csakhogy áldozati állatok nélkül nincs kultikus áldozat, így hát ez azt jelenti, hogy *magukat a kultikus áldozatokat* akarta *megszüntetni*, mert azok egyfajta *cserekereskedelmet* jelentenek az ember és Isten között (áldozatbemutatásért jó termés, jó egészség, sikeres felvételi, karrier, jó házasság, anyagi gyarapodás stb., stb. cserébe), Isten országában, a szeretet rendjében pedig nincs helye ilyesminek, csak a *kérésnek* (ld. 580. l.áb., 2b-c pont!), ahogyan egyetlen valamirevaló családban sem üzleti alapon és módon nyújtják egymásnak a szolgálatokat. (Nyelvi telitalálat tehát Jézus szövevénye a templomot illetően: „üzletközpont”). – Az Istennel folytatott cserekereskedelmet megtestesítő kultikus áldozatoktól természetesen meg kell különböztetni az ember szeretetből fakadó és semmit sem követelő önatadását, amit a vallási nyelvezet gyakran szintén „áldozatnak” nevez.

Értelmezésünk mellett szól nemcsak Jézus több más megnyilatkozása (Mk 13,2; Jn 2,19; 4,21.23; Mt 5,23-24), hanem a jeruzsálemi ösgyülekezetnek az a gyakorlata is, hogy – legalábbis a fennmaradt hagyományok szerint – csak az ima-istentiszteleteken vettek részt a jeruzsálemi templomban, a kultikus áldozatok bemutatásában nem.

658 A 656. l.áb. 1) pontjának utolsó alpontja értelmében ez nem hiteles közlés.

659 A mondatban előforduló *szkeuosz* mindenféle eszközt jelent, tehát nemcsak „háztartási eszközt” vagy „kultikus eszközt”, hanem „*harc* eszközt” is. Jézus (Márk?) nagyon jól választotta meg ezt a többértelmű szót, mert a római korban a zsidóknak nem volt szabad harci eszközt (például kardot) maguknál tartaniuk, viszont az ember elrejthetett az öltözékében egy hosszú kést borjúvágáshoz (vagy emberek leszúrásához), egy kisebb baltát fahasogatáshoz (vagy mások koponyájának széthasításához), avagy egy rövid, görbe tört („Izrael ellenségeinek” meggyilkolásához), ahogy tették ezt a *zelóták*, más néven szikáriusok (*sica* az előbb említett tör neve), az erőszakos nemzeti ellenállás képviselői, akiket Josephus Flavius „afféle jeruzsálemi rablóknak” nevezett. Annál is inkább beleillik a „harc eszközt” fordítás a szövegösszefüggésbe, mert Jeremiást (7,11) idézve Jézus is rablók búvóhelyéről beszél. – Ezek a „*rablók*”, *zelóták*, mai szóhasználat *terroristák* nem egyszer használták ki a nemzeti szentély ünnepi nyüzsgését arra, hogy „Isten nevében harcolva Isten ellenségei ellen”, orgyilkosságokat hajtsanak végre a rómaiak (és velük kollaboráló zsidók) ellen, amire persze véres megtorlás volt a válasz a rómaiak részéről (ld. Lk 13,1).

Hogyan „nem engedte” Jézus, hogy valaki harci eszközökkel járkáljon a templom területén? Őrököt állított a templom minden kapujához, aki megmottozta a tömeget? Csak arról lehet szó, hogy (az eladók és a vásárlók *kiutasításával* összhangban!) *nem engedélyezte*, azaz *megtiltotta*, mégpedig a saját köreiből valóknak, rajongóinak és/vagy közvetlen tanítványainak, akik galileaiak lévén, eleve hajlottak a zelótizmusra (kettőjük eleve zelóta volt, Simon és Júdás: Lk 6,15-16; vö. Lk 22,38).

660 A *proszekuhé* kérést és imádkozást is jelent; a 15. vers témájához az előbbi, a 16-17. v. témájához az utóbbi jelentés illik jobban.

661 Miért „nem engedte” Jézus, hogy „hívei” harci eszközöket rejtegetve járkáljanak a templom területén? Nemcsak általános erőszakmentessége miatt utasította el a vallásilag feldíszített nacionalizmust, hanem az ellenségszeretet mellett elkötelezettsége miatt is, mondván: A mi Istenünk háza nem a gyilkolás háza, hanem az *imádságé*, és nem a mi népünk magántulajdona, hanem „*minden nép számára*”, konkrétan: a körülmételetlenek és „*tisztátalanok*”, a „*pogányok*”, a rómaiak számára is nyitva kell állnia, hogy találkozhasanak benne azzal az Istennel, akinek minden nép minden tagja egyformán gyermeke (vö. Mt 28,19a; Lk 24,47). Ti azonban zelóta magatartásokkal, merényletek elkövetésére való készségetekkel „*rablók*” búvóhelyévé tesztitek!

662 A főpapok és az írástudók „*meghallották*” (*aoristos*, tehát nem „hallották”, hanem értesültek róla), mit mondott és tett Jézus a templomtéren (vö. 656. l.áb., 1d és 2!), és újból (vö. 3,6) keresték a módját, hogyan pusztíthatnák el. De „féltek tőle”, mert tanításával Jézus nagy hatást tett a népre (vö. 1,22; 6,2), s így az a veszély fenyegette őket, hogy elveszítik tekintélyüket (ld. még 12,12).

663 Mit ért el Jézus ezzel a demonstrációval és hozzákapcsolt tanításával? Elérte, hogy a kereszténységben nincsenek már állatáldozatok, de – mivel Pál közbelépett – nem érte el, hogy „hívei” teljesen kikapcsolják életükben az Istennel kötött jogi üzleteket, vö. „*Jézus engesztelő áldozata*”, „*szentmise-áldozat*”, „*Mennyibe kerül egy mise?*” stb. Az egyik katolikus miseének szövege félreérthetetlenül árulkodik: „*A kereszt oltárán Jézus, égi Bárány / Atyjának föláldoztatott. / Kenyér s bor színében megújítja szépen / az áldott szent áldozatot. / Ó Atyánk, kegyesen fogadd, / hintsd le rá szent malasztodat, / s fordítsd el tőlünk haragod!*”

A fenti elemzés részlet Gromon András tavasszal megjelent könyvéből (Jézus evangéliuma Márk tolmácsolásában, Elpidia Kiadó, 282 oldal), amely 1500,— Ft postai utalványon történő elküldésével megrendelhető a szerző címén (2085 Pilisvörösvár, Kápolna u. 10.).